

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 27 juni 2019

Mål nr

B 6130-18

PARTER

Klagande

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

Motpart

FREDRIK Mikael Johansson, 19911103-0897

Frihetsberövande: Intagen i kriminalvårdsanstalt

Bovägen 10 C Lgh 1001

861 31 Timrå

Offentlig försvarare: Advokat Johan Lavås

Advokaterna Bolin Näsholm Lavås HB

Nybrogatan 6

871 30 Härnösand

SAKEN

Brott mot strålskyddslagen

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Nedre Norrlands dom 2018-12-04 i mål B 1146-18

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens frikännande domslut i fråga om ansvar för brott mot strålskyddslagen (2018:396).

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd rörande målet i övrigt.
Hovrättens dom i dessa delar står därmed fast.

Johan Lavås ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av Fredrik Johansson i Högsta domstolen med 10 781 kr. Av beloppet avser 8 625 kr arbete och 2 156 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Fredrik Johansson ska dömas för brott mot strålskyddslagen.

Fredrik Johansson har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 5. Frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL**Vad målet gäller**

1. Målet gäller huruvida den straffrättsliga legalitetsprincipen utgör hinder för att fälla en person till ansvar när en av förutsättningarna för att gärningen ska utgöra ett brott följer av en teknisk standard på ett annat språk än svenska.
2. Den konkreta fråga som Högsta domstolen har att ta ställning till är om det föreligger hinder mot att tillämpa straffbestämmelsen i 9 kap. 2 § 4 strålskyddslagen (2018:396) för att den hänvisar till en utfyllnadsnorm i form av en teknisk standard som finns tillgänglig på engelska men inte på svenska.

Bakgrund

3. Fredrik Johansson åtalades för att, såvitt nu är av intresse, uppsåtligt eller av oaktsamhet i en bil på allmän plats olovligen ha innehaft en stark laserpekare (laserklass 3B) trots att han inte haft tillstånd till det. Fredrik Johansson medgav att han innehaft laserpekaren, men bestred ansvar för brott med hänvisning till att han varken agerat uppsåtligt eller oaktsamt i förhållande till att laserpekaren var tillståndspliktig.
4. Åtalet ogillades av tingsrätten och hovrätten. Hovrätten har funnit att det är styrkt att Fredrik Johansson utan tillstånd har innehaft en tillståndspliktig stark laserpekare, men att det skulle strida mot den straffrättsliga legalitetsprincipen att döma till ansvar för gärningen.
5. Med utgångspunkt i hovrättens bedömning att Fredrik Johansson utan tillstånd har innehaft en tillståndspliktig stark laserpekare, har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i frågan om Fredrik Johansson ska fällas till ansvar för brott mot strålskyddslagen.

Brott mot strålskyddslagen och definitionen av starka laserpekare

6. Enligt 7 kap. 9 § strålskyddslagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om tillstånds- eller anmälningsplikt för hantering av tekniska anordningar som kan alstra icke-joniserande strålning. Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en sådan föreskrift döms till böter eller fängelse i högst två år (9 kap. 2 § 4).
7. Regeringen har meddelat föreskrifter om tillståndsplikt för laserpekare i strålskyddsförordningen (2018:506). Enligt 5 kap. 9 § första stycket 2 krävs tillstånd för att tillverka, förvärva, inneha, använda, överlåta eller upplåta starka laserpekare.
8. I 1 kap. 6 § 1–5 strålskyddsförordningen definieras vad som utgör en stark laserpekare. Det anges vara en bärbar teknisk anordning som svarar mot fem angivna förutsättningar. Anordningen ska (här något förenklat)
1. kunna alstra elektromagnetisk strålning inom ett visst angivet våglängdsområde,
  2. vara batteridrivnen eller försedd med annan egen strömförsörjning,
  3. vara konstruerad för användning vid en märkspänning lägre än 50 volt för växelström respektive 75 volt för likström,
  4. vara avsedd att hållas i handen och riktas mot något på avstånd, och
  5. ha de strålningsegenskaper som uppfyller kriterierna för laserklass 3R, 3B eller 4 enligt svensk standard SS EN 60825–1, utgåva 4, 2007.
9. Den standard som det hänvisas till i den femte punkten är fastställd av den privaträttsliga standardiseringsorganisationen SEK Svensk Elstandard och finns tillgänglig på SEK:s webbplats. Standarden utgörs av den europeiska standarden ”Laser – Säkerhet – del 1 Klassificering av utrustning samt fordringar” i dess officiella engelska språkversion (EN 60825-1:2007). Den

europiska standarden finns i tre officiella språkversioner (engelska, franska och tyska). Det är den engelska språkversionen som inkorporerats och som därmed utgör den svenska standarden. Standarden består av 103 sidor text av teknisk karaktär med tillhörande tabeller, formler och illustrationer.

Standarden anger indelningen i olika laserklasser med utgångspunkt från strålningens uteffekt. I standarden finns ett regelverk som bl.a. avser hur tester och mätning av lasrars strålningsegenskaper ska gå till, ansvar för dem m.m.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen

10. Den straffrättsliga legalitetsprincipen kommer till uttryck bl.a. i 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen och 1 kap. 1 § brottsbalken och har utvecklats vidare i rättspraxis. Legalitetsprincipens huvudsakliga funktion kan sägas vara att göra det förutsebart om straff kan följa på ett visst handlande men även att möjliggöra en kontroll av den straffrättsliga maktutövningen. En given utgångspunkt är då att den enskilde ska ha rimliga möjligheter att själv skaffa sig kännedom om vilka regler som gäller. Att det då kan erfordras efterforskningar och överväganden om vad som gäller innebär inte att det krav på tydlighet och precision som ställs ska anses eftersatt. (Se t.ex. NJA 2012 s. 105 p. 5 och 8, ”Vargskinnen” NJA 2016 s. 680 p. 13–14, ”Laserpekaren II” NJA 2017 s. 157 p. 5 och NJA 2018 s. 704 p. 22.)

Hänvisning i författning till standarder

11. I målet är fråga om en straffbestämmelse vars innehåll bestäms genom hänvisning till en standard som i sin tur hänvisar till en standard avfattad på engelska (jfr NJA 2008 s. 567 gällande en annan typ av straffbestämmelse, som i och för sig var fullständig, men där andra normer ändå kunde vara av betydelse för tillämpningen).

12. Högsta domstolen har i rättsfallet ”Laserpekaren II” (p. 4) uttalat att det i och för sig är möjligt att låta en straffsanktionerad författningsföreskrift hämta sitt materiella innehåll från en teknisk eller liknande standard som har utarbetats av ett privaträttsligt organ. Detta gäller under förutsättning att kunskap om standarden lätt kan inhämtas av den som berörs av föreskriften och att den standard till vilken föreskriften hänvisar är tydligt definierad.

13. I ”Laserpekaren II” (p. 6 och 7) ansåg Högsta domstolen att det skulle strida mot legalitetsprincipen att döma den tilltalade för innehav av en stark laserpekare, eftersom den aktuella standarden inte var tillgänglig i läsbar form utan krav på betalning. Fråga är nu om betydelsen av att standarden är på engelska.

Lagtext och andra författningar på svenska

14. Att svenska används i offentlig verksamhet har gällt sedan lång tid och har kommit till uttryck i lagstiftning på olika sätt. Svenska är det officiella språket i Sverige, något som bekräftades formellt i samband med införandet av språklagen (2009:600). Lagen innehåller inga sanktionsbestämmelser; det har inte ansetts behövt med några uttryckliga sanktioner eftersom språklagen väsentligen är riktad till företrädare för det allmänna. (Se prop. 2008/09:153 s. 14 och 29.)

15. Syftet med lagen är bl.a. att ge en tydlig signal om den vikt som svenska språket har (se a. prop. s. 10). Enligt 4 och 5 §§ språklagen är svenska huvudspråk i Sverige och som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden.

16. I förarbetena till språklagen uttalades bl.a. följande. ”Som huvudspråk ska svenskan vara det samhällsbärande språket i Sverige. Konkret innebär det att all offentlig verksamhet bygger på svenska språket. Lagar stiftas och

publiceras på svenska, handläggningsspråket vid förvaltningsmyndigheter och domstolar är svenska och kommunikation med myndigheterna kan alltid ske på svenska. [...] Denna roll som svenska språket har i samhället betyder att det ska vara tillräckligt för den som verkar och bor i Sverige att behärska svenska för att kunna delta i samhällslivet och ta tillvara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter.” (Se prop. 2008/09:153 s. 17.)

17. I 14 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar (kungörandelagen) finns en reglering om svenska språket vid kungörande av internationella överenskommelser. Av bestämmelsen framgår att en internationell överenskommelse, som ska gälla som svensk rätt, ska kungöras på svenska, om det finns en sådan text samt att en överenskommelse som inte har svenskt text ska kungöras tillsammans med en svensk översättning, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

18. Bestämmelsen i 14 § kungörandelagen gäller dock bara vid inkorporering av internationella överenskommelser. Den nu aktuella standarden är inte en sådan internationell överenskommelse som åsyftas i bestämmelsen. Kungörandelagen innehåller inga andra bestämmelser som reglerar språket i författningar.

Den straffrättsliga legalitetsprincipens relation till författningsspråket

19. Varken språklagen eller kungörandelagen innehåller något uttryckligt krav på att författningar eller utfyllande normer, t.ex. standarder, ska vara avfattade på svenska språket. Det är emellertid en given utgångspunkt att lagar och andra författningar ska vara avfattade på svenska (jfr 14 § kungörandelagen). Endast i rena undantagsfall, som när en författnings tillämpningsområde är begränsat och riktar sig till personer med särskilda fackkunskaper på området, kan det godtas att någon del av en reglering, t.ex. en utfyllande norm, är på annat språk än svenska.

20. Särskilda hänsyn måste av rättssäkerhetsskäl tas när det gäller föreskrifter som anger ramarna för det straffbara området. Den enskilde förutsätts känna till vad som är straffbart. Som huvudregel utgör okunnighet om innehållet i en straffbestämmelse inget försvar mot att åläggas straffrättsligt ansvar (jfr 24 kap. 9 § brottsbalken). En rimlig följd av detta är att den enskilde måste ha möjlighet att ta reda på innehållet i straffbestämmelsen genom att ta del av regleringen på svenska. En konsekvens av den straffrättsliga legalitetsprincipen (och det därtill kopplade föreskriftskravet) är därför att en författningstext som reglerar de specifika kriterierna för en straffbar gärning, liksom texter som görs till en del av regleringen genom hänvisning, måste vara avfattade på det svenska språket.

21. Slutsatsen är att de krav som följer av legalitetsprincipen inte är uppfyllda om en straffbestämmelse i sådana delar som är avgörande för en gärnings straffbarhet inte är avfattade på svenska.

Bedömningen i detta fall

22. En av förutsättningarna för att en laserpekare ska anses som stark – och därmed för att det ska föreligga straffansvar för otillåtet innehav – är enligt strålskyddsförordningen att laserpekarens strålningsegenskaper uppfyller kriterierna för någon av de tre angivna laserklasserna. Laserpekarens strålningsegenskap är således central för bedömningen av om tillståndsplikt för innehavet föreligger.

23. Den tekniska standard som styr klassificeringen av laserpekare med utgångspunkt från strålningsegenskaperna – och därmed också omfattningen av det straffbara området – finns alltså inte tillgänglig på svenska. Därmed skulle det strida mot legalitetsprincipen att döma Fredrik Johansson till ansvar för innehavet. Visserligen innehåller Strålsäkerhetsmyndighetens hemsida en upplysning på svenska om vilka strålningsegenskaper som uppfyller kriterierna för en laserpekare i laserklass 3B. En sådan upplysning kan

emellertid inte anses ersätta en brist i utformningen av själva straffbestämmelsen (jfr ”Laserpekaren II” p. 7). Bedömningen påverkas inte heller av att standarden riktar sig till de som tillverkar eller av annat skäl ansvarar för mätning och klassificering av lasrar (jfr p. 19–20 i det föregående).

24. Den fråga som ställs i prövningstillståndet ska alltså besvaras på så sätt att Fredrik Johansson inte ska fällas till ansvar för brott mot strålskyddslagen. Hovrättens domslut i fråga om ansvar för brott mot strålskyddslagen ska därför fastställas. Det saknas skäl att meddela prövningstillstånd rörande målet i övrigt. Hovrättens dom i dessa delar står därmed fast.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Kerstin Calissendorff (referent), Ingemar Persson, Petter Asp och Stefan Reimer
Föredragande justitiesekreterare: Johan Isaksson